

Õiguskantsler

Minister Hanno Pevkur
Justiitsministeerium
info@just.ee

Teie 13.02.2013 nr 10-2/13-1367

Meie 04.07.2013 nr 6-3/121666/1303045

Märgukiri

Justiitsministri 30.11.2000 määruse nr 72 „Vangla sisekorraeeskiri“ § 6 lõike 6 kooskõlla viimiseks Eesti Vabariigi põhiseadusega ja vangistusseadusega

Austatud härra minister

Minu poole pöördus avaldusega kinnipeetavast avaldaja, kes leidis, et kinnipeetavale ette nähtud kambri või toa minimaalne põrandapind, mis on sätestatud justiitsministri 30.11.2000 määruse nr 72 „Vangla sisekorraeeskiri“ (VSkE) § 6 lõikes 6, ei ole kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseadusega (PS), vangistusseadusega (VangS), Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (EIÖK) artikliga 3 ja Euroopa Inimõiguste Kohtu (EIK) praktikaga.

Teatan, et olles tutvunud avaldaja pöördumisega, Teie seisukohaga, asjaomaste õigusnormide ja kohtupraktikaga, leian, et justiitsministri 30.11.2000 määruse nr 72 „Vangla sisekorraeeskiri“ § 6 lõige 6 on vastuolus Eesti Vabariigi põhiseaduse §-dega 10 ja 18 ning vangistusseaduse § 4¹ lõikega 1.

Teen Teile ettepaneku muuta peale uue Tallinna Vangla valmimist või hiljemalt 01.01.2017¹ justiitsministri 30.11.2000 määruse nr 72 „Vangla sisekorraeeskiri“ § 6 lõiget 6 ja sätestada kinnipeetavale toas või kambri ettenähtud minimaalseks põrandapinna määraks 4 m².

Järgnevalt põhjendan Teile oma seisukohta.

1. Asjaolud ja menetluse käik

1.1 Avaldaja pöördumise sisu

1. Minu poole pöördus avaldaja, kes väitis, et Euroopa Inimõiguste Kohus (edaspidi ka EIK) on korduvalt sedastanud oma lahendites, et kinnipeetavale minimaalne ettenähtud isiklik ruum kinnipidamisasutuses peab olema 3 m². Kui ruumi on vähem, siis on tegemist inimväärikuse

---

¹ Vanglateenistuse veebileheküljel (<http://www.vangla.ee/47540>) on märgitud, et plaanide järgi valmib uus Tallinna Vangla hiljemalt 2017. aastaks.

alandamisega. VSKE § 6 lõike 6 kohaselt on kinnipeetavale toas või kambris ette nähtud vähemalt 2,5 m² põrandapinda.

2. Avaldaja leidis, et justiitsminister peab järgima EIK praktikat ja viima kehtestatud määrused kohtulahenditega kooskõlla.

3. Avaldaja hinnangul on VSKE § 6 lg 6 vastuolus PS §-ga 18, VangS § 4¹ lõikega 1 ning EIÕK artikliga 3.

4. Avaldaja kahtluste kontrollimiseks koostas Teie teabe nõudmise.²

1.2 Justiitsministri seisukoht³

5. Selgitate oma vastuses minu teabe nõudmisele, et alates 01.06.2008 kehtib VangS § 4¹ lg 1, mis sätestab, et kinnipeetavat, karistusjärgselt kinnipeetavat, arestialust või vahistatut koheldakse viisil, mis austab tema inimväärikust ning kindlustab, et karistuse kandmine, karistusjärgne kinnipidamine või vahi all viibimine ei põhjusta talle rohkem kannatusi või ebameeldivusi kui need, mis paratamatult kaasnevad vanglas või arestimajas kinnipidamisega.

6. Leiate, et viidatud üldklausli sätestamine, mille eeskujuks on EIK-i praktika, aitab ühest küljest rõhutada inimväärikuse olulisust ja juhtida samas tähelepanu sellele, et iga ebameeldivustunne, mida isik kogeb, ei ole veel inimväärikuse alandamine. Ilmselgelt on inimväärikuse austamine demokraatliku ühiskonna üks olulisemaid väärtusi, mis keelab mis tahes tingimustel piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise, olenemata asjaoludest ja kannatanu käitumisest. Samas aga peab Teie hinnangul isiku negatiivne kohtlemine saavutama teatud tõsidusastme, et see kvalifitseerida inimväärikust alandavaks. Sellise tõsidusastme hindamine on suhteline ning sõltub mitmesugustest asjaoludest. Inimväärikuse austamise põhimõtte vangistusseaduses sätestamise eesmärgiks on ühest küljest rõhutada seda olulist põhimõtet vangistuse täideviimise kontekstis ning teisalt, selgitada isikutele, et iga ebamugavustunne või takistus, mida nad arestimajas või vanglas peavad taluma, ei ole veel inimväärikuse alandamine.⁴

7. Selgitate, et inimväärikuse alandamise definitsiooni ei leia ühestki õigusaktist ja reeglina on püütud seda sisustada läbi EIK-i kohtupraktika. EIK praktikas on väärikuse alandamiseks peetud näiteks järgmisi olukordi: täielik sotsiaalne isolatsioon⁵; erivajaduste ignoreerimine⁶; arstiabi andmata jätmine, millega kaasnevad rasked vigastused või surm⁷; põhjendamatu jõu kasutamine⁸; sundtoitlustamine ilma meditsiinilise vajaduseta⁹; ülerahvastatus kambris¹⁰; alasti kinnipeetava läbiotsimine vastassoost vanglaametniku juuresolekul¹¹; paigutamine kolmeks

² Õiguskantsleri 27.12.2012 kiri nr 6-3/121666/1205837.

³ Justiitsministri 13.02.2013 kiri nr 10-2/13-1367.

⁴ Kriminaalhooldusseaduse, vangistusseaduse ja kohtute seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri, lk 5-6, seisuga 13.02.2013, nr 169 SE, kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee>.

⁵ Euroopa Inimõiguste Kohtu 28.09.2000 otsus asjas nr 25498/94, Messina vs Itaalia (nr 2).

⁶ Euroopa Inimõiguste Kohtu 10.07.2001 otsus asjas nr 33394/96, Price vs Ühendkuningriik.

⁷ Euroopa Inimõiguste Kohtu 27.06.2000 otsus asjas nr 22277/93, Ilhan vs Türgi.

⁸ Euroopa Inimõiguste Kohtu 27.06.2000 otsus asjas nr 22277/93, Ilhan vs Türgi.

⁹ Euroopa Inimõiguste Kohtu 05.04.2005 otsus asjas nr 54825/00, Nevmerzhitsky vs Ukraina.

¹⁰ Euroopa Inimõiguste Kohtu 27.03.2008 otsus asjas nr 67086/01, Korobov jt vs Venemaa.

¹¹ Euroopa Inimõiguste Kohtu 24.07.2001 otsus asjas nr 44558/98, Valašinas vs Leedu.

kuuks pimedasse väiksesse kambris ilma jalutamisvõimaluseta¹² jm. Samuti on leitud, et väärikut alandavaks võivad osutuda halvad sanitaartingimused kogumis¹³.

8. Viitate, et EIK on korduvalt märkinud, et EIÕK artikkel 3 rõhutab üht demokraatliku ühiskonna kõige põhilisemat väärtust.¹⁴ See keelab mis tahes tingimusel piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise, olenemata asjaoludest ja kannatanu käitumisest.¹⁵ EIK on korduvalt pidanud märkima, et alandav kohtlemine on keelatud absoluutselt igas olukorras, kuid on käsitlustes asunud ka seisukohale, et EIÕK artikli 3 kaitseala eelduseks on minimaalse raskusastme ületamine, ehk mitte iga ebamugavustunne, mida isik kogeb, ei ole inimvääriskuse alandamine.¹⁶ Selgitate, et selle minimaalse tõsidusastme hindamine on hinnanguline ja sõltub erinevatest asjaoludest, näiteks kohtlemise kestusest, selle füüsilisest ja vaimsest mõjust. Mõningatel juhtudel sõltub see kannatanu soost, vanusest ja tervislikust seisundist.¹⁷ Kohus on järjekindlalt rõhutanud, et kaasnenud kannatused ja alandus peavad igal juhul ületama seadusliku ravi või karistusega paratamatult kaasnevate kannatuste ja alanduse astme. Riik peab garanteerima, et isikut ei peetaks kinni inimvääriskust mitteastavates tingimustes, et meetme rakendamise viis ega meetod ei põhjustaks talle kannatusi või raskusi, mis ületaksid kinnipidamisega kaasneva vältimatu kannatustaseme ning et kinnipeetava tervis ja heaolu oleksid piisavalt kindlustatud.¹⁸ Kinnipidamisolude hindamisel tuleb arvesse võtta nende olude ja kaebaja poolt esitatud süüdistuste kogumõjusid.¹⁹ Samuti tuleb arvesse võtta ajavahemikku, mille vältel kinnipeetavat vastavates tingimustes hoiti.²⁰

9. Oma vastuses leiate, et mitte igasugust ebamugavustunnet ei tule pidada inimvääriskuse alandamiseks, vaid ebamugavustunne peab ületama teatud raskusastme. Selle raskusastme hindamine on aga suhteline ja mitmeid asjaolusid arvesse võttev. Asjaolusid tuleb hinnata kogumis, kuid samas pole välistatud, et ka ühele asjaolule antud hinnang võib ületada minimaalse raskusastme.

10. Jõudmaks järeldusele, kas 2,5 m² põrandapinda isiku kohta on inimvääriskust alandav, tuleb Teie hinnangul esmalt kindlaks teha kambri pindalale ja vangistustingimustele esitatavad nõuded ning seejärel võrrelda neid kambrites valitsevate oludega.

(a) Kambri suurus

11. VSKE § 6 lg 6 sätestab, et kinnipeetavale on toas või kambris ette nähtud vähemalt 2,5 m² põrandapinda.

12. Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee soovitus Rec(2006)2 „Euroopa vanglareeglistiku“ kohta²¹ (EVR) ei sätesta kambri suurusele miinimumpiiri. EVR p 18.1 sätestab, et vangide paigutamise, eriti magamistingimused, peavad austama inimvääriskust ning maksimaalset privaatsust, paigutamine peab vastama meditsiini- ja hügieeninõuetele, arvestama ilmastiku ja ventilatsiooniolusid, eriti seda, et ruum oleks piisavalt suur, valgustatud, köetud ja õhutatud.

¹² Euroopa Inimõiguste Kohtu 09.06.2005 otsus asjas nr 44082/98, I.I vs Bulgaaria.

¹³ Euroopa Inimõiguste Kohtu 24.07.2001 otsus asjas nr 44558/98, Valasinas vs Leedu.

¹⁴ Nt Euroopa Inimõiguste Kohtu 08.11.2005 otsus asjas nr 64812/00, Alver vs Eesti.

¹⁵ Euroopa Inimõiguste Kohtu 06.04.2000 otsus asjas nr 26772/95, Labita vs Itaalia.

¹⁶ Euroopa Inimõiguste Kohtu 15.03.2011 otsus asjas nr 32293/05, Iljina ja Sarulienė vs Leedu.

¹⁷ Euroopa Inimõiguste Kohtu 24.07.2001 otsus asjas nr 44558/98, Valasinas vs Leedu.

¹⁸ Euroopa Inimõiguste Kohtu 26.10.2000 otsus asjas nr 30210/96, Kudła vs Poola.

¹⁹ Euroopa Inimõiguste Kohtu 06.03.2001 otsus asjas nr 40907/98, Dougoz vs Kreeka.

²⁰ Euroopa Inimõiguste Kohtu 15.07.2002 otsus asjas nr 47095/99, Kalashnikov vs Venemaa.

²¹ Recommendation Rec(2006)2 of the Committee of Ministers to member states on the European Prison Rules. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=955747>.

EVR-i seletuskirjas²² viidatakse Piinamise ja Ebainimliku või Alandava Kohtlemise või Karistamise Tõkestamise Euroopa Komitee (CPT) soovitudele, mis näevad ette kinnipeetava kohta mitmekohalises kambri minimaalselt 4 m² ja üksikkambri 6 m² põrandapinda. Samas rõhutatakse, et need piirid on seotud ka sellega, kui pikka aega peab isik ööpäevast selles kambri viibima. Seletuskirjas tähendatakse, et kaugemas perspektiivis on CPT sooviks, et kinnipeetaval oleks 8-10 m² põrandapinda.

13. Toote oma vastuses välja, et kinnipidamisasutuste kohta koostatud CPT standardite²³ punktist 43 tuleneb, et politsei arestikambri (või ükskõik millise teise vahialustele või kinnipeetavatele mõeldud ruumi) mõistlikku suurst on raske määratleda ning seejuures peab arvestama paljude teguritega. Sellegipoolest esitab CPT oma soovitusliku seisukoha, mille kohaselt juhul kui arestikambri paigutatakse üks isik rohkem kui mõneks tunniks, peaks 7 m² ruum olema vähemalt 2 meetrit lai ja 2,5 meetrit kõrge (need on pigem soovitatavad mõõtmed kui miinimumstandardid).

14. EIK on asjas *Trepashkin vs Venemaa* märkinud, et kohus ei sedasta kinnipeetavale vajalikku ruumi minimaalset põrandapinda, sest see sõltub erinevatest asjaoludest, nagu viibimisaja pikkus konkreetses kambri, võimalused väljaspool kambrit liikumiseks, kinnipeetava füüsiline ja vaimne tervis jne.²⁴ Leiate, et ehkki kohus viitab ka näiteks CPT standarditele, ei tähenda see seda, et need oleksid kohtu jaoks siduvad. Kohus ei ole küll selgelt välja öelnud seda, milline peab olema isikule soovitatav ruum kambri, kuid ta on siiski andnud mõningaid juhiseid. Näiteks on kohus leidnud asjas *Iorgov vs Bulgaaria*, et sobivaks ruumiks isiku kohta on 6-8 m² juhul, kui isik viibib üksikkambri.²⁵ Samas on kohus pärast CPT Aserbaidžaaani visiiti koostatud raportis soovitatule tuginedes viidanud asjas *Ostrovar vs Moldova* 4 m²-le kui aktsepteeritavale normile isiku kohta juhul, kui isikud viibivad kambri mitmekesi.²⁶ Asjas *Kalashnikov vs Venemaa* on EIK viidanud CPT üldstandarditele, milles loetakse aktsepteeritavaks ruumiks 7 m² isiku kohta.²⁷

15. Selgitate, et kuigi EIK ei ole konkreetselt välja öelnud, kui suur peab olema kamber, et seda ei loetaks iseseisva alusena inimväärkuse alandamiseks, siis seda, et alla 3 m² põrandapind võib olla problemaatiline, on EIK praktikast analüüsides siiski võimalik välja lugeda. Näiteks asjas *Kalashnikov vs Venemaa* leidis kohus, et 0,9-1,9 m² isiku kohta tekitab iseenesest juba probleemi EIÕK artikli 3 kohaselt.²⁸ Asjas *Salakhutdinov vs Venemaa* oli Venemaal samuti 2,5 m² nõue õigusaktides sätestatud, kuid EIK leidis, et tingimused, kus seitsme kuu vältel oli isikul ruumi varieeruvalt 1,5-4,2 m² (sealt võttis veel põrandapinda mööbel, kraanikauss ja tualett) ning kus isik pidi viibima 23 tundi ööpäevas, olid juba iseenesest ebainimlikuks ja alandavaks kohtlemiseks ehk EIÕK artikliga 3 vastuolus.²⁹ Muuhulgas võib Teie hinnangul tuua välja, et kohus märkis otsuse punktis 66, et kaasustes, kus isikul on olnud vähem kui 3 m² põrandapinda, on leitud probleeme EIÕK artiklil 3 alusel. Teisalt jällegi ei ole EIK igas juhtumis, kus isikule on ruumi alla soovitusliku 4 m², leidnud probleemi. Näiteks asjas *Valasinas vs Leedu*, kus isik viibis 66,5 m² ja 55,3 m² suurustes kambrites, kus talle oli eraldatud vastavalt 2,6 m² ja 3,2 m²

²² Commentary to recommendation Rec(2006)2 of the Committee of Ministers to member states on the European Prison Rules Kättesaadav arvutivõrgus:

<http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/prisons/E%20commentary%20to%20the%20EPR.pdf>

²³ CPT Standards. CPT/Inf/E (2002) 1 - Rev. 2010 English, lk 8 p 43. Kättesaadav arvutivõrgus:

<http://www.cpt.coe.int/en/documents/eng-standards.pdf>

²⁴ Euroopa Inimõiguste Kohtu 19.10.2007 otsus asjas nr 36898/03, *Trepashkin vs Venemaa*.

²⁵ Euroopa Inimõiguste Kohtu 07.07.2004 otsus asjas nr 40653/98, *Iorgov vs Bulgaaria*.

²⁶ Euroopa Inimõiguste Kohtu 15.02.2006 otsus asjas nr 35207/03, *Ostrovar vs Moldova*.

²⁷ Euroopa Inimõiguste Kohtu 15.10.2002 otsus asjas nr 47095/99, *Kalashnikov vs Venemaa*.

²⁸ Euroopa Inimõiguste Kohtu 15.10.2002 otsus asjas nr 47095/99, *Kalashnikov vs Venemaa*.

²⁹ Euroopa Inimõiguste Kohtu 11.05.2010 otsus asjas nr 43589/02, *Salakhutdinov vs Venemaa*.

ala, on EIK märkinud, et suhteliselt piiratud isiklik ruum oli kompenseeritud magala võrdlemisi suurte mõõtmatega ning liikumisvõimalusega.³⁰

16. Seega nähtub Teie hinnangul eeltoodust, et kuigi CPT on esitanud mitmesuguseid soovitusi, millele tugineb ka EVR-i seletuskiri, on CPT ja EIK siiski välja öelnud selle, et kambri mõistlikku suurust on raske määratleda, sest arvestada tuleb paljude teguritega. EIK on üldjuhul leidnud, et põrandapind alla 3 m² võib olla küll problemaatiline, kuid EIK praktikas leidub ka vastupidiseid näiteid. Seega ei saa Teie hinnangul asuda tõsikindlale seisukohale, et isiku paigutamine kambrisse, kus tema kohta on ruumi alla 3 m², on igal juhul inimväärikust alandav. Samuti tuleb silmas pidada, et üks asi on kambri soovituslikud mõõtmed ja teine minimaalmäär, mida loetakse iseseisva alusena inimväärikust alandavaks.

17. Toote Eesti vanglasüsteemist esile, et kambrid, kus isikutele eraldatud põrandapind jääb alla 4 m², on võrdlemisi suured. Keskmise kambri suurus, kus isikule eraldatud põrandapind jääb alla 4 m² on Tallinna vanglas 15,9 m², Harku ja Murru Vanglas 29,5 m². Näiteks Tallinna Vangla tüüpiline kamber nr 443 on sisustatud kuuele inimesele, kambri kogupindala on 16,8 m². Kambris on muust ruumist eraldatud WC, mille pindalaks on ca 1,5 m². Kui WC pindala arvata maha kambri üldisest pindalast, on kambri suurus 15,3 m². Samuti on kambris inventar³¹, mis hõivab 6,906 m² kambri kogupindalast. Seega on põrandapinda kambris kokku 8,394 m². Eeltoodust nähtub, et tegemist on võrdlemisi suure kambriga, mis kompenseerib suhteliselt piiratud isiklikku ruumi. Märkite võrdluseks, et näiteks CPT poolt aktsepteeritud uues ja kaasaegses Viru Vangla kahekohalises kambris, mille suurus on ilma WC-ta, kuid koos inventariga, ca 8,5 m², on põrandapinda kambris veelgi vähem kui Tallinna Vanglas.

(b) Üldised vangistustingimused

18. Toonitate oma kirjas, et üks asi on kambri soovituslikud mõõtmed ja teine minimaalmäär, mida loetakse iseseisva alusena inimväärikust alandavaks. Reeglina nähtub EIK lahenditest see, et EIÕK artikli 3 rikkumine tuvastatakse seetõttu, et vangistustingimused kogumis on olnud inimväärikust alandavad, mitte pelgalt seetõttu, et isikul on olnud vähem põrandapinda, kui Euroopa õiguspraktika on soovituslikult väljendanud. Seetõttu tuleb hinnangu andmisel arvesse võtta vangistustingimusi kogumina.

19. Selgitate, et peamised nõuded vangistustingimustele on esitatud erinevates riigisisestes õigusaktides. Kinnitate, et kõikides vanglates vastavad vangistustingimused reeglina seaduses sätestatud nõuetele. Ilmestamaks olukorda, kirjeldate Tallinna Vangla tüüpilise kambri nr 443 vangistustingimusi.

20. Kambris nr 443 on osaliselt avatav aken suurusega 0,77 m x 1,1 m, s.o pindalaga 0,85 m², mis võimaldab ruume hõlpsasti ventileerida. Akna olemasolu tagab kambri loomuliku valguse. Täiendava kunstliku valgusallikana on laes kaks valgustit. Lisaks avatavale aknale on kambris sundventilatsioon. Nõutava temperatuuri kindlustab kambrites keskküttesüsteem. Samuti on kambris kraanikauss ja tagatud pidevalt külma vesi. Vee soojendamiseks on isikutel õigus taotleda kambrisse isiklikke veekeetjaid. Lisaks võimaldatakse isikutele duši kasutamist. Samuti on kambris magamisruumist eraldatud WC. Voodipesu vahetatakse reeglina kaks korda kuus. Igal kinnipeetaval on oma voodikoht, oma padi, tekk, madrats ja voodipesu. Ajavahemikul 22:00 – 06:00 on vanglas öörahu, mis tähendab, et iga isik saab korralikult välja puhata.

³⁰ Euroopa Inimõiguste Kohtu 24.10.2001 otsus asjas nr 44558/98, Valašinas vs Leedu.

³¹ Kambri sisustusse kuulub kaks pinki (ühe pingi suurus 0,26 m x 1,3 m = 0,338 m²), laud (0,5 m x 1,3 m = 0,65 m²), kolm narivoodit (ühe narivoodi suurus 0,83 m x 2 m = 1,66 m²), asjade hoiukapid (kuus metallkappi kokku 0,5 m x 1,2 m = 0,6 m²).

21. Selgitate, et vanglates on isikutele tagatud võimaluste piires mõningane meelelahutus, infovajaduse rahuldamine, suhtlemisvõimalus lähedastega (kirjavahetus, helistamine, lühiajalised ja pikaajalised kokkusaamised) väljasõidud ja väljaviimised ning erinevad üritused (nt perepäevad). Isikutel on ca iga kahe nädala tagant võimalus laenutada raamatukogust raamatuid. Samuti väljastatakse vangla poolt ajalehti, mis on lisaks nendele isiklikele ajalehtedele ja ajakirjadele, mille tellimise õigus on kinnipeetavatel tulenevalt seadusest. Loa alusel väljastatakse kambritesse kinnipeetavate isiklike raadioid, televiisoreid ja muid meelelahutusliku otstarbega esemeid. Sisseoste võimaldatakse isikutel sooritada reeglina kaks korda kuus. Usuliste vajaduste rahuldamiseks on võimalus külastada vangla pühakoda või kohtuda individuaalselt vangla kaplaniga. Isikute käsutuses on ka vangla sotsiaaltöötajad, psühholoogid ning meditsiinipersonal. Isikutele võimaldatakse töötamist, õppimist ja muud hõivetegevust. Isikute toitlustamise kolm korda päevas tagab vangla. Samuti võimaldatakse isikutele iga päev värskes õhus jalutamist.

22. Kokkuvõttes leiate, et kuigi VSKE § 6 lõikes 6 kehtestatud põrandapind võiks CPT ja EIK seisukohti arvestades olla suurem, ei ole tegemist nii väikese pinnaga, mis iseseisva alusena saaks tekitada küsimusi EIÕK artikli 3 rikkumisest. Kogumina ei saa vangistustingimused samuti ületada nõutavat minimaalset raskusastet, sest vangistustingimused Eesti vanglates on Teie hinnangul vähemalt rahuldaval tasemel.

23. Tõite oma vastuses minu teabe nõudmisele lisaks välja ka asjakohased arvanded kinnipeetavatele realselt tagatava põrandapinna kohta Eesti vanglates.

24. Viru Vanglas ja Tartu Vanglas on reeglina kahekohalised kambrid ning igale kinnipeetavale on tagatud vähemalt ca 4-5 m² isiklikku põrandapinda. Tallinna Vangla ning Harku ja Murru Vangla kambrid on erineva suurusega ning ka ruumi on kambrites erinevalt. Keskmiselt oli Harku ja Murru Vangla Harku vangistusosakonnas 23.01.2013 seisuga ühe kinnipeetava kohta vaba pinda 5,85 m² ja Tallinna Vanglas 3,59 m². Maksimaalse täituvuse korral oleksid need arvud Teie andmetel aga vastavalt 3,8 m² ja 3,08 m².

25. 23.01.2013 seisuga oli Harku ja Murru Vanglas alla 4 m² põrandapinda tagatud 166-le kinnipeetavale 18 erinevas kambris ja Tallinna Vanglas 1012-le kinnipeetavale 201 erinevas kambris.

26. Põrandapinna probleemi lahendamiseks võib Teie sõnul esile tuua kahte peamist võimalust. Esiteks kinnipeetavate arvu vähendamine. Võimalused selleks on täpsemalt välja toodud Justiitsministeeriumi arengukavas aastateks 2013-2016.³² Teiseks, valitsusliidu programmis ette nähtud uue Tallinna Vangla valmimist.³³ Kas ühe või mõlema lahendusvõimaluse realiseerudes on võimalik kaaluda täna kehtiva põrandapinna miinimummäära tõstmist.

27. 07.05.2013 pöördusite Te minu poole arvamuse saamiseks justiitsministri 30.11.2000 määruse nr 72 „Vangla sisekorraeeskiri“ muutmise eelnõule.³⁴ Teie edastatud eelnõu materjalidest nähtus, et algatatud eelnõuga muudetakse kehtiva VSKE § 6 lõiget 6 ning sätestatakse kinnipeetavale kinnise vangla kambris minimaalseks põrandapinnaks senise 2,5 m² asemel 3 m². Muudatus ei puuduta avavanglat ning seal jääb kehtima 2,5 m² nõue. Oma

³² Justiitsministeeriumi arengukava 2013-2016. Kättesaadav arvutivõrgus:

<http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=56433/Justiitsministeeriumi+arengukava+2013-2016.pdf>

³³ Erakonna Isamaa ja Res Publica Liit ning Eesti Reformierakonna valitsusliidu programm. Lk 29. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.reform.ee/UserFiles/Valitsusliit-I.pdf>.

³⁴ Justiitsministri 07.05.2013 kiri nr 8-1/13-4859.

arvamuse VSke § 6 lg 6 muutmise eelnõule edastasin ma Teile 17.05.2013, milles viitasin käesolevale kirjale ning ei andnud sisulist hinnangut kavandatavale VSke § 6 lõike 6 muutmise eelnõule.³⁵ Kõnealuse eelnõuga muudetak VSke § 6 lõike 6 uus redaktsioon jõustub 01.01.2014.³⁶

2. Õiguskantsleri seisukoht

28. Käesoleval juhul on vaja leida vastus küsimusele, kas VSke § 6 lg 6 on kooskõlas PS §-dega 10 ja 18, VangS § 4¹ lõikega 1 ja EIÕK artikliga 3. Teisisõnu, kas justiitsministri määruks kehtestatud kambri põrandapinna minimaalmäär tagab kinnipeetava inimväärika kohtlemise või kujutab endast inimväärkuse alandamist.

2.1 Asjakohased õigusnormid

(a) Eesti Vabariigi põhiseadus

„§ 10 Käesolevas peatükis loetletud õigused, vabadused ja kohustused ei välista muid õigusi, vabadusi ega kohustusi, mis tulenevad põhiseaduse mõttest või on sellega kooskõlas ja vastavad inimväärkuse ning sotsiaalse ja demokraatliku õigusriigi põhimõtetele.“

„§ 18 Kedagi ei tohi piinata, julmalt või väärkust alandavalt kohelda ega karistada. [---]“

(b) Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon

„artikkel 3 Piinamise keelamine

Kedagi ei või piinata ega ebainimlikult või alandavalt kohelda ega karistada.“

(c) Vangistuseseadus

„§ 4¹ Inimväärkuse austamine ja õiguste järgimine

(1) Kinnipeetavat, karistusjärgselt kinnipeetavat, arestialust või vahistatut koheldakse viisil, mis austab tema inimväärkust ning kindlustab, et karistuse kandmine, karistusjärgne kinnipidamine või vahi all viibimine ei põhjusta talle rohkem kannatusi või ebameeldivusi kui need, mis paratamatult kaasnevad vanglas või arestimajas kinnipidamisega.

[---]“

(d) Justiitsministri 30.11.2000 määrus nr 72 „Vangla sisekorraeeskiri“

„§ 6 Kinnipeetava vanglasisene paigutamine³⁷

[---]

(6) Kinnipeetavale on toas või kambris ette nähtud vähemalt 2,5 m² põrandapinda.“

2.2 VSke § 6 lõike 6 vastavus põhiseadusele ja vangistuseseadusele

29. Õiguskirjanduses on leitud, et inimväärkuse mõistet üheselt defineerida on keeruline, kuid on asunud seisukohale, et inimväärkuse põhimõtte kohustab riiki kohtlema isikut subjektina.

³⁵ Õiguskantsleri 17.05.2013 kiri nr 18-2/130640/1302212.

³⁶ RT I, 04.06.2013, 6.

³⁷ Käesoleva kirja koostamisel kehtiv VSke § 6 lg 6 sõnastus.

Levinud on n-õ negatiivne inimväärikuse definitsioon, mille kohaselt keelab inimväärikus muuta isikut riigivõimu objektiks.³⁸

30. Piinamise, ebainimliku või alandava kohtlemise ja karistamise keeld on üks demokraatliku ühiskonna kõige fundamentaalsemaid väärtusi, mis on absoluutne õigus ja keeld, millest põhiseadus ega rahvusvaheline õigus ei luba mingeid erandeid.³⁹ Õigus mitte olla piinatud, julmalt ega inimväärikust alandavalt koheldud ning karistatud toob avalikule võimule kaasa esiteks negatiivse kohustuse hoiduda igasugustest sammudest, mis võiks olla käsitletavad piinamise, julmuse või alandamisena, ning teiseks positiivse kohustuse astuda samme selleks, et hoida ära igasugused võimalikud piinamisjuhtumid, või kui need on ilmnunud, siis rakendada kõik meetmeid toimunu väljaselgitamiseks ning süüdlaste karistamiseks.⁴⁰

31. Riigikohus on rõhutanud, et inimväärikus on põhiõiguste alus ning põhiõiguste ja -vabaduste kaitse eesmärk. Õigus inimväärikale kohtlemisele laieneb igauhele, s.h kinnipeetavatele.⁴¹

32. Inimväärikus on osa põhiõiguste olemusest ning seda tuleb austada ja kaitsta. PS § 14 järgi on põhiõiguste järgimise kohustus pandud riigivõimule. Seega ka vanglale ja Justiitsministeeriumile. Mis tähendab, et kinnipeetava inimväärikust tuleb tagada vangistuse vältel ning vangla peab hoiduma tegevustest, mis inimväärikust alandaksid aga samuti peab justiitsminister õigusnormide kehtestamisel arvestama inimväärikuse ja selle kaitse põhimõttega.

33. Olete on oma kirjas asjakohaselt viidanud, et PS § 18 lõikes 1 sätestatud põhiõiguse rikkumise tuvastamiseks on vaja analüüsida, kas avaliku võimu tegevus on saavutanud teatava taseme (ületab kriitilise piiri). EIK on EIÕK artiklis 3 sisalduvate õiguste osas sedastanud, et väärkohtlemine peab konventsiooni artikkel 3 toimealasse kuulumiseks olema vähemalt teatud minimaalse raskusastmega. Minimaalse raskusastme hindamine sõltub kõigist juhtumi asjaoludest: vastava kohtlemise kestvus, selle mõju füüsilisele või vaimsele seisundile, mõnedel juhtudel ka ohvri soost, vanusest ja terviseseisundist.⁴² Raskusastme hindamine on fakti ja asjaolude küsimus. Iga üksikut juhtu tuleb alati hinnata eraldi ning isiku, tingimuste ja asjaolude kogumis, seejuures kaasaegsete väärtus- ja elutingimuste ning arusaamiste kontekstis.⁴³

34. Antud juhul ei ole kõne all konkreetne vanglateenistuse tegevus üksikjuhtumil, vaid see, kas õigusnorm, mis teatavaks tegevuseks loa annab, on abstraktselt kooskõlas inimväärikuse austamise põhimõttega. Õigusnormi kooskõla kontrollimisel inimväärika kohtlemise nõudega tuleb analüüsida, kas kontrollitav norm iseenesest annab riigivõimule sellise volituse, mille rakendamisel kaasneks isiku inimväärikuse alandamine. Mõõnan, et kontrollides VSKE § 6 lõikes 6 sätestatud põrandapinna vastavust inimväärika kohtlemise nõudele, ei saa täielikult tähelepanuta jätta muude kinnipidamistingimuste kogumit, kuid arvestada tuleb seda, et ülejäänud head tingimused ei kompenseeri täielikult ülemäära väikest kambri põrandapinda. **Seetõttu on vajalik välja selgitada, milline on kinnipeetavale ettenähtud põrandapind kambri, mis teisi kinnipidamistingimusi arvestamata, kujutaks iseseisvalt inimväärika kohtlemise nõude rikkumist.**

³⁸ M. Ernits. Kommentaarid §-le 10. – Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. 2012, § 10 komm 3.1. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.pohiseadus.ee/ptk-2/pg-10/>.

³⁹ R. Maruste. Kommentaarid §-le 18. – Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. 2012, § 18 komm 1. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.pohiseadus.ee/ptk-2/pg-18/>.

⁴⁰ R. Maruste. Kommentaarid §-le 18. – Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. 2012, § 18 komm 6. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.pohiseadus.ee/ptk-2/pg-18/>.

⁴¹ RKHKo 22.03.2006, nr 3-3-1-2-06, p 10.

⁴² Euroopa Inimõiguste Kohtu 30.06.2008 otsus asjas nr 22978/05, Gäfgen vs Saksamaa.

⁴³ R. Maruste. Konstitutsionalism ning põhiõiguste ja -vabaduste kaitse. Tallinn 2004, lk 337.

35. Toon esmalt esile EIK otsuse asjas Labzov vs Venemaa, kus kohus pani olulise rõhu just kambri suurusele ja leidis, et asjaolu, et kinnipeetav pidi elama, magama ja kasutama tualetti kambri, kus tal oli põrandapinda alla 1 m², alandas inimväärikust ja tõi kaasa EIÕK artikkel 3 rikkumise.⁴⁴ Viitan näiteks veelkord asjale Kalashnikov vs Venemaa, kus kohus leidis, et 0,9-1,9 m² isiku kohta tekitab iseenesest juba probleemi EIÕK artikli 3 kohaselt.⁴⁵ Asjas Salakhutdinov vs Venemaa oli Venemaal samuti 2,5 m² nõue õigusaktides sätestatud, kuid EIK leidis, et tingimused, kus seitsme kuu vältel oli isikul ruumi varieeruvalt 1,5-4,2 m² (sealt võttis veel põrandapinda mööbel, kraanikauss ja tualett) ning kus isik pidi viibima 23 tundi ööpäevas, olid juba iseenesest ebainimlikuks ja alandavaks kohtlemiseks ehk EIÕK artikliga 3 vastuolus.⁴⁶ Samuti lahend Blejușcă vs Rumeenia, kus kohus leidis, et kinnipeetavale ettenähtud põrandapind kambri, mis jääb alla 3 m², on iseenesest inimväärikuse põhimõtte rikkumine.⁴⁷ Ainuüksi kambri vähese põrandapinna tõttu on kohus tuvastanud EIÕK artikli 3 rikkumist veel mitmes varasemas lahendis.⁴⁸ Kõnealuste otsuste valguses tuleb tõdeda, et Eesti õiguskorras sätestatud ja hetkel kehtiv minimaalselt 2,5 m² põrandapinda kambri kinnipeetava kohta ja ka alates 01.01.2014 kehtima hakkav 3 m², on äärmiselt piiripealne määr.

36. Nagu eelnevalt tõdesin (ja millele Te ka oma vastuses viitate) on mõnel juhul EIK lahendi tegemisel hinnanud põrandapinnale lisaks ka muid kinnipidamistingimusi, et kujundada oma veendumust EIÕK artikli 3 rikkumise osas.

37. Kinnitasite oma vastuses minu teabe nõudmisele, et Eesti vanglate kinnipidamistingimused on vähemalt rahuldaval tasemel – kambrid vastavad üldjuhul sisustuse ja olmetingimuste osas õigusaktides ettenähtud nõuetele, kinnipeetaval on võimalus viibida vangla päevakavas ettenähtud ajal väljaspool kambrit, tegeleda taasühiskonnastavate tegevustega, viibida värskes õhus jne. Kambrivälise tegevusega seonduvalt on siinkohal mõistlik viidata ÜRO kinnipeetavate kohtlemise miinimumnõuete punktile 10.⁴⁹ Antud norm nõuab esmapilgul küll kinnipeetava tervise seisukohalt adekvaatse suurusega põrandapinna tagamist, kuid kõnealuse ÜRO dokumendi kommentaaride kohaselt sõltub kambri ettenähtud põrandapind muuhulgas sellest,

⁴⁴ Euroopa Inimõiguste Kohtu 16.06.2005 otsus asjas nr 62208/00, Labzov vs Venemaa.

⁴⁵ Euroopa Inimõiguste Kohtu 15.07.2002 otsus asjas nr 47095/99, Kalashnikov vs Venemaa, p 97: „The figures submitted suggest that that any given time there was 0,9-1,9 m² of space per inmate in the applicant's cell. Thus, in the Court's view, the cell was continuously, severely overcrowded. This state of affairs in itself raises an issue under Article 3 of the Convention.“

⁴⁶ Euroopa Inimõiguste Kohtu 11.02.2010 otsus asjas nr 43589/02, Salakhutdinov vs Venemaa, p 79: „As regards the applicant's argument concerning severe overcrowding, the Court notes that even if the number of inmates had never exceeded the designed capacity of the cells, the conditions in the prison were extremely cramped. According to the Government's submissions, the applicant was held in two cells, one of which allowed 2,5 square metres per inmate and another 4,36 square metres. It is noted that the national authorities did not indicate the exact period of the applicant's detention in each cell. Furthermore, they did not specify what furnishings, apart from a lavatory and a sink, was installed in the cells. Assuming that there were certain other items of equipment which took up space, it can be concluded that the actual living area was so small as to constitute a violation of Article 3 of the Convention.“

⁴⁷ Euroopa Inimõiguste Kohtu 19.03.2013 otsus asjas nr 7910/10, Blejușcă vs Rumeenia, p 37-46. Vt ka Euroopa Inimõiguste Kohtu 01.06.2010 otsus asjas nr 14262/03, Răcăreanu vs Rumeenia, p 49-52.

⁴⁸ Euroopa Inimõiguste Kohtu 09.10.2008 otsus asjas nr 62936/00, Moiseyev vs Venemaa (kambripinda kinnipeetava kohta 2,6-4 m²); Euroopa Inimõiguste Kohtu 06.12.2007 otsus asjas nr 25664/05, Lind vs Venemaa (kambripinda kinnipeetava kohta alla 3 m²); Euroopa Inimõiguste Kohtu 20.01.2005 otsus asjas nr 63378/00, Mayzit vs Venemaa (kambripinda kinnipeetava kohta ca 2 m²).

⁴⁹ Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners. Adopted by the First United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, held at Geneva in 1955, and approved by the Economic and Social Council by its resolutions 663 C (XXIV) of 31 July 1957 and 2076 (LXII) of 13 May 1977. Lk 2, p 10: „All accommodation provided for the use of prisoners and in particular all sleeping accommodation shall meet all requirements of health, due regard being paid to climatic conditions and particularly to cubic content of air, minimum floor space, lighting, heating and ventilation“. Kättesaadav arvutivõrgus: http://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/UN_Standard_Minimum_Rules_for_the_Treatment_of_Prisoners.pdf.

millise ajahulga ööpäevast peab kinnipeetav kambris viibima.⁵⁰ Ka EIK on leidnud, et kitsaid tingimusi aitab muuta vastuvõetavamaks see, kui isikul on võimalus liikuda piisavalt väljaspool kambrist.⁵¹ Eesti vanglates on kodukorras sätestatud ajal võimalik kinnipeetaval viibida väljaspool kambrist. Kindlasti on kambrivälise aega vähem nt eelvangistuses viibivatel isikutel ning seetõttu on kinnipidamistingimuste kogumi hindamisel suurem rõhk just kambrist põrandapinnal, kuna isik viibib suure tõenäosusega 23 tundi ööpäevast oma kambris.

38. Kuigi EIK on oma praktikas pidanud inimväärikuse iseseisvaks riiveks üldiselt kambrist pindala alla 3 m² isiku kohta, siis inimväärikuse seisukohalt sobivat põrandapinnamäära kohus selgelt väljendanud ei ole, vaid on tuginenud CPT seisukohtadele – standarditele⁵² ja visiitide raportitele. CPT standardid on vangistuse eeskirjad, millele viidatakse nt ka EVR-i preambulis. Standardid ei ole juriidiliselt siduvad, kuid neis sisalduvat kasutab CPT vanglate kontrollimise ühe alusena. Küll aga võtab EIK CPT raporteid aluseks kui ühte tõendusmaterjali vanglates valitsevate tingimuste kohta.⁵³ Näiteks on EIK CPT seisukohti kajastanud lahendis on Ostrovar vs Moldova ja viidanud 4 m²-le kui aktsepteeritavale normile isiku kohta juhul, kui isikud viibivad kambris mitmekesi.⁵⁴ Asjas Kalashnikov vs Venemaa on EIK viidanud CPT seisukohtadele, milles loetakse aktsepteeritavaks ruumiks 7 m² isiku kohta.⁵⁵ Asjas Răcăreanu vs Rumeenia tuvastas kohus vangla ülerahvastuse muuhulgas CPT raportile tuginedes.⁵⁶

39. CPT on Eesti visiitide raportites esile toonud kinnipeetavate kambrivälise tegevuse puudulikkust.⁵⁷ Sama on õiguskantsler rõhutanud ka oma kontrollkäikude kokkuvõtetes.⁵⁸ Arvestades Eesti vanglate kinnipidamistingimusi (sh tõenäoliselt ka kambris veedetud aja hulka), leidis CPT viimase avalikustatud Eesti visiidi raportis, et VSKE § 6 lõikes 6 sätestatud põrandapinna miinimumäär ei ole vastuvõetav ning kõnealust normi tuleb võimalikult kiiresti muuta (tõsta kinnipeetavale kambris ettenähtud põrandapinna miinimummäära).⁵⁹ Alla 4 m²

⁵⁰ Notes and comments on the United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners. Lk 8-9, kommentaar reeglile nr 10. Kättesaadav arvutivõrgus: https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:01e-g-HpvRAJ:www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/AGMs/Notes_and_comments-1250048-DMU_version.pdf+un+rules+prisoners+comments&hl=et&gl=ee&pid=bl&srcid=ADGEESjWd9sH24IDSPThPei0JNPrANZupHUAUgVC4j1kz_pH3BwRlzuOWMve00rMMdEfMIP9orF7W0JC2o_ArZ5sln1DhaRYFUKtj0SkhVc_jddsND5dnnC7nNMhOwoDZ0NVYHAS2Cl&sig=AHIEtbQAHLwhEq3Bra-nBIPLgQYOHFrZA.

⁵¹ Euroopa Inimõiguste Kohtu 24.07.2001 otsus asjas nr 44558/98, Valašinas vs. Leedu, p 107: „While the space allocated for the applicant in the dormitories in Sections 13 and 21 of the wing was, respectively, about 2,7 and 3,2 sq. m, the dormitories themselves measured 86,5 and 55,3 sq. m and did not lack light or air. Furthermore, there was no limitation on the applicant’s moving about within the whole wing or the courtyard from wake-up until lock-in times. Therefore, the scarce space in relative terms was compensated for by the large size in absolute terms of the dormitories, as well as the freedom of movement allowed.“

⁵² CPT Standards. CPT/Inf/E (2002) 1 - Rev. 2010 English, lk 8 p 43. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.cpt.coe.int/en/documents/eng-standards.pdf>.

⁵³ M.Olesk. Inim- ja põhiõiguse vanglas. Euroopa vangistusõiguse põhimõtted. Vanglaametniku baasõppe õpik III osa. Tallinn, Justiitsministeerium 2010, lk 51.

⁵⁴ Euroopa Inimõiguste Kohtu 15.02.2006 otsus asjas nr 35207/03, Ostrovar vs Moldova p 58-60 ja 80-82.

⁵⁵ Euroopa Inimõiguste Kohtu 15.10.2002 otsus asjas nr 47095/99, Kalashnikov vs Venemaa, 97.

⁵⁶ Euroopa Inimõiguste Kohtu 01.06.2010 otsus asjas nr 14262/03, Răcăreanu vs Rumeenia, p 33 ja 49.

⁵⁷ Report to the Estonian Government on the visit to Estonia carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 9 to 18 May 2007, p 70. Kättesaadav arvutivõrgus: http://www.cpt.coe.int/documents/est/2011-15-inf-eng.htm#_Toc187546654. Report to the Estonian Government on the visit to Estonia carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 23 to 30 September 2003, p 56. Kättesaadav arvutivõrgus: http://www.cpt.coe.int/documents/est/2005-06-inf-eng.htm#_Toc70225569.

⁵⁸ Õiguskantsleri 16.04.2008 kiri nr 7-7/080046/0802739 ja sellele lisatud õiguskantsleri kontrollkäigu kokkuvõte Tallinna Vanglasse 2008. Õiguskantsleri 10.02.2009 kiri nr 7-7/081558/0900728 ja sellele lisatud õiguskantsleri kontrollkäigu kokkuvõte Viru Vanglasse.

⁵⁹ Report to the Estonian Government on the visit to Estonia carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 9 to 18 May 2007, p

määratud minimaalse põrandapinna probleemsust kinnipeetava kohta kambris on CPT rõhutanud ka teiste riikide puhul,⁶⁰ kusjuures Bulgaaria raportis on CPT pidanud ca 2 m² põrandapinda kinnipeetava kohta juba iseenesest inimväärikust alandavaks.⁶¹

40. ÜRO Piinamisvastase Komitee Eesti 5. perioodilise raporti punktis 17b on samuti tehtud Eestile ettepanek, astuda samme selleks, et kinnipeetavatele oleks kambris tagatud rahvusvahelistele standarditele vastavalt 4 m² põrandapinda.⁶²

41. Arvestades EIK praktikat ja rahvusvahelisi seisukohti, on VSKE § 6 lõikes 6 sätestatud ja hetkel kehtiv 2,5 m² põrandapinna miinimummäär kinnipeetava kohta inimväärikuse seisukohalt äärmiselt piiripealne ning pigem võib rahvusvahelise praktika valguses nimetada 2,5 m² juba iseenesest inimväärika kohtlemise nõude rikkumiseks. 01.01.2014 jõustuv VSKE § 6 lõikes 6 sätestatud 3 m² on kindlasti edasiminekuks aga rahvusvahelise praktikas valguses siiski napp. Välistada ei saa, et paljuski just rahvusvahelistele seisukohtadele tuginev EIK kohtupraktika muutub ajas kambri põrandapinna osas kriitilisemaks ja üheselt mõistetavamaks. Mis omakorda rõhutaks veelgi selgemalt vajadust vangla sisekorraeeskirja uueks muutmiseks. Sest, nagu Te oma vastuses minu teabe nõudmisele välja tõite, näeb CPT lähitulevikus kinnipeetavale ettenähtud põrandapinnana isegi senise 4 m² asemel minimaalselt ca 8-10 m². Mõõda ei saa vaadata ka CPT konkreetsest soovituselt Eestile antud küsimuses.

42. Nagu käesoleva kirja alguses viitasin, algatasite Te VSKE § 6 lõike 6 muutmise eelnõu, millega sätestatakse alates 01.01.2014 kinnipeetavale kambris senise 2,5 m² asemel 3 m² põrandapinda. Kõnealune muudatus väärib tunnustamist ning mõjutab kindlasti positiivsel viisil kinni peetavate isikute põhiõigusi. Usun, et järgmise aasta alguses jõustuv 3 m² põrandapinda kinni peetava isiku kohta kambris lähtub tänastest vanglasüsteemi võimalustest (olemasolevate vanglate kambrite suurus ja vanglas viibivate kinni peetavate isikute arv). Kuna olete kinnitanud uue Tallinna Vangla avamist 2017. aastal, mis saab olema sarnaste kinnipidamistingimustega nagu Tartu- ja Viru Vangla (ca 8-9 m² kambris kahele isikule), siis leian, et hiljemalt Tallinna Vangla avamiseks, peaks olema riigil võimekus tagada kinni peetavatele isikutele 3 m² asemel 4 m² põrandapinda kambris.

53.: „The delegation was informed by representatives of the Ministry of Justice that, at the time of the visit, the total number of prisoners being held in Estonian prisons was 4,067, the official capacity being 4,500 places. It was pointed out that the latter capacity was calculated on the basis of 2,5 m² of living space per prisoner, in accordance with the Internal Rules of Prison of the Ministry of Justice, but that in practice the situation was somewhat more favourable in most establishments (which offered, as a general rule, some 3 m² per prisoner). The CPT wishes to emphasise that these standards do not offer a satisfactory amount of living space. The Committee therefore recommends that the above-mentioned legal standard be raised as soon as possible, so as to guarantee at least 4 m² per prisoner in multiple-occupancy cells, and that official capacities and occupancy levels of cells in Estonian prisons be revised accordingly.“ Kättesaadav arvutivõrgus: http://www.cpt.coe.int/documents/est/2011-15-inf-eng.htm#_Toc187546654.

⁶⁰ Nt Report to the Russian Government on the visit to the North Caucasian region of the Russian Federation carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 27 April to 6 May 2011, p 56. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.cpt.coe.int/documents/rus/2013-01-inf-eng.htm>; Report to the Armenian Government on the visit to Armenia carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 5 to 7 December 2011, p 13. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.cpt.coe.int/documents/arm/2012-23-inf-eng.htm>.

⁶¹ Report to the Bulgarian Government on the visit to Bulgaria carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 4 to 10 May 2012, p 22. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.cpt.coe.int/documents/bgr/2012-32-inf-eng.htm>.

⁶² Committee against Torture: „Concluding observations on the fifth periodic report of Estonia, adopted by the Committee at its fiftieth session (6-31 May 2013)“, p 17b. Kättesaadav arvutivõrgus: http://www2.ohchr.org/english/bodies/cat/docs/co/CAT.C.EST.CO.5-AUV_en.doc.

3. Kokkuvõtteks

43. Tunnustan Teie algatatud VSke § 6 lg 6 muutmise eelnõud, mis jõustub 01.01.2014 ning mõistan, et antud hetkel ei pruugi vanglasüsteemil olla võimekust tagada kõikidele kinni peetavatele isikutele kambris vähemalt 4 m² põrandapinda. 01.01.2014 jõustuv muudatus on kindlasti samm kehtiva õiguse kooskõlla viimiseks rahvusvaheliste seisukohtadega, kuid riik peab püüdlema enama poole. Uue Tallinna Vangla valmimine koosmõjus Teie kirjas välja toodud kinnipeetavate arvu vähendamise plaaniga peaksid võimaldama riigil tagada kinni peetavatele isikutele lähitulevikus vähemalt 4 m² põrandapinda kambris.

44. Leian eeltoodu kokkuvõtteks, et justiitsministri 30.11.2000 määruse nr 72 „Vangla sisekorraeeskiri“ § 6 lõike 6 on vastuolus Eesti Vabariigi põhiseaduse §-dega 10 ja 18 ja vangistuseseaduse § 4¹ lõikega 1.

45. Teen ettepaneku muuta peale uue Tallinna Vangla valmimist või hiljemalt 01.01.2017 justiitsministri 30.11.2000 määruse nr 72 „Vangla sisekorraeeskiri“ § 6 lõiget 6 kooskõlas CPT soovitustega ja sätestada kinnipeetavale toas või kambris ettenähtud minimaalseks põrandapinna määraks 4 m².

46. Teie seisukohta ja kavandatavaid samme käesolevale märgukirjale ootan võimalusel hiljemalt **15.08.2013**.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Nele Parrest
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri volitusel

Koopia: Siseministerium (info@siseministerium.ee)